



رگ عریی سوریه

آیا ادراک ما از روابط تهران و دمشق، منطبق بر واقعیت است؟



فاطمه کلانتری

خبرنگار گروه دیپلماسی

بیانیه سی‌وسومین کنفرانس سران عرب با همراهی رئیس‌جمهور سوریه در بحرین، که به سیاق گذشته به موضوع ادعای امارات در خصوص جزایر سه‌گانه ایرانی پرداخته بود، موضوع سوریه و کیفیت روابط آن با جمهوری اسلامی ایران را بار دیگر به فضای افکار عمومی کشور کشاند.

جمهوری عربی سوریه سال‌هاست که به‌عنوان هم‌پیمان و متحد تنها کشور شیعه خاورمیانه شناخته می‌شود. سوریه دومین کشوری بود که به‌طور رسمی نظام جمهوری اسلامی را به رسمیت شناخت. این کشور در طی جنگ تحمیلی جزء دولت‌های عربی حامی ایران به شمار می‌آمد و دلیل آن نیز اختلاف‌نظرهای شدید حافظ اسد با صدام حسین بر سر رهبری حزب بعث بود؛ درست مانند معمر قذافی، رهبر لیبی که در رهبری جهان عرب با دیکتاتور عراق اختلاف داشت و همین امر نیز او را به سمت ایران سوق داده بود. هر چند حافظ اسد، رئیس‌جمهور فقید سوریه نیز رابطه خوبی با تهران داشت

هر چند حضور نظامی و مستشاری ایران در سوریه، حکومت بشار اسد را از خطر قطعی سقوط نجات داد اما تداوم این حضور و استفاده از خاک این کشور برای نزدیکی ایران به مرزهای فلسطین اشغالی نیز برای دمشق بی‌هزینه نیست

▼ سوریه و خاندان اسد

بشار اسد، رئیس‌جمهور فعلی سوریه فرزند سوم حافظ اسد، افسر ارتش سوریه و عضو حزب بعث بود که در سال ۱۹۷۱ با کودتا به ریاست‌جمهوری رسید. خانواده اسد به اقلیت علوی سوریه تعلق داشتند؛ فرقه‌ای شیعه که به‌طور سنتی حدود ۱۰ درصد از جمعیت سوریه را تشکیل می‌دهد و از دهه ۱۹۶۰ نقش مسلط در سیاست سوریه ایفا کرده است.

حافظ اسد در ۱۰ ژوئن ۲۰۰۰ درگذشت؛ ساعتی پس از مرگ وی، مجلس ملی، اصلاحیه قانون اساسی را تصویب کرد که حداقل سن رئیس‌جمهور را از ۴۰ به ۳۴ سال، یعنی سن بشار اسد در آن زمان، کاهش داد. در ۱۸ ژوئن اسد به‌عنوان دبیرکل حزب حاکم بعث منصوب شد و روز بعد کنگره حزب او را به‌عنوان نامزد خود برای ریاست‌جمهوری معرفی کرد و در ۱۰ ژوئیه، وی بدون مخالفت، برای یک دوره هفت‌ساله انتخاب شد. بشار، موضع تند پدرش را در درگیری چنددهه‌ای سوریه با اسرائیل حفظ کرد و همچنان خواستار بازگرداندن بلندی‌های جولان و حمایت از گروه‌های شبه‌نظامی فلسطینی و لبنانی بود. روابط سوریه با ایالات متحده نیز پس از محکوم کردن حمله آمریکا به عراق در سال ۲۰۰۳ از سوی اسد، بدتر شد. در سال ۲۰۰۷، بشار اسد بار دیگر در انتخاباتی که مخالفان آن را نمایشی می‌خواندند، برای بار دوم به ریاست‌جمهوری رسید. مارس ۲۰۱۱ اما آغاز چالش‌های داخلی بشار اسد بود که انزوای منطقه‌ای و بین‌المللی را برای او به همراه داشت. در این شرایط بود که عربستان سعودی، ترکیه و قطر شروع به تسلیح نیروهای مخالف حکومت دمشق کردند و این ابتدای حضور مستشاری ایران و نیروهای حزب‌الله لبنان در سوریه بود.

▼ سوریه و جزایر سه‌گانه

بسیاری از تحلیلگران، از سرگیری روابط عربستان با سوریه و آغاز روند بازگشت این کشور به اتحادیه عرب را از جمله شروط تهران در توافق با ریاض و پذیرش این شرط را پیروزی ایران در برابر سعودی‌ها می‌دانند چرا که عربستان در طول جنگ داخلی در سوریه، از هیچ کمکی به مخالفان بشار اسد برای دستیابی به سقوط دمشق کوتاهی نکرد و سقوط حکومت اسد عملاً به موضوعی حیثیتی در جبهه کشورهای عربی خاورمیانه بدل شده بود اما در نهایت رئیس‌جمهور سوریه در اردیبهشت ۱۴۰۲،



دیدار روسای جمهوری ایران و سوریه در سفر ابراهیم رئیسی به دمشق، اردیبهشت ۱۴۰۲/عکس: Ife: president.ir

آنچه در این ستون می‌خوانید، دیدگاه‌های رسانه‌های خارجی است که صرفاً جهت اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود و این دیدگاه‌ها موضع روزنامه «هم‌میهن» نیست.



اختلاف بر سر صدور قطعنامه ضدایرانی در آژانس

خبرگزاری رویترز به نقل از دیپلمات‌ها نوشت که آمریکا و سه کشور اروپایی بر سر مقابله با ایران از طریق پیگیری قطعنامه‌ای علیه این کشور در شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی اختلاف‌نظر دارند. رویترز می‌گوید پیگیری چنین قطعنامه‌ای در شورای حکام می‌تواند به تشدید تنش منجر شود. شورای حکام آژانس آخرین بار در آبان سال ۱۴۰۱ با تصویب قطعنامه‌ای از ایران خواست تا با این نهاد بین‌المللی در رابطه با منشأ ذرات اورانیوم کشف‌شده در سه سایت اعلام‌نشده خود همکاری و شفاف‌سازی کند. نشست آینده شورای حکام آژانس قرار است ده روز دیگر یعنی ۱۴ خرداد برگزار شود. پرونده برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران و آخرین گزارش رافائل گروسی، مدیرکل آژانس، در این باره در دستور کار نشست ۳۵ عضو این شورا قرار دارد. یک دیپلمات ارشد اروپایی گفت: «(کار) با ایران بسیار دشوار و سخت است و سطح تخلفات بی‌سابقه است... هیچ کاهشی در برنامه (هسته‌ای) آنها مشاهده نشده و ایران هیچ حسن‌نیت واقعی برای همکاری با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی از خود نشان نداده است.» این دیپلمات ارشد اروپایی اضافه کرد، همه نشانه‌های موجود، حاکی از وضعیت هشداردهنده است. رافائل گروسی، مدیرکل آژانس می‌گوید حجم اورانیوم ۶۰ درصد غنی‌سازی‌شده ایران به ۱۴۰ کیلوگرم رسیده است و هر ماه ۹ کیلوگرم به حجم اورانیوم ۶۰ درصدی ایران اضافه می‌شود. فرانسه، بریتانیا و آلمان پیشتر تاکید کرده بودند که «ایران هیچ توجیه غیرنظامی قابل‌قبولی برای غنی‌سازی ۲۰ درصدی و ۶۰ درصدی ندارد و تولید اورانیوم غنی‌شده در این سطح برای کشوری که برنامه تسلیحاتی ندارد، بی‌سابقه است.» این در حالی است که ایران می‌گوید دنبال سلاح هسته‌ای نیست و برنامه اتمی این کشور کاملاً صلح‌آمیز است. رویترز می‌گوید، آمریکا در نشست‌های اخیر شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی از خود تمایلی برای پیگیری صدور قطعنامه دیگری علیه ایران نشان نداده است. طبق این گزارش، سه قدرت اروپایی یعنی فرانسه، بریتانیا و آلمان در ماه مارس سال جاری بر سر لزوم صدور قطعنامه علیه ایران با آمریکا به توافق نرسیدند. رویترز اضافه می‌کند، مقامات آمریکایی برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا را یکی از دلایل عدم تمایل این کشور برای پیگیری چنین رویکردی بیان می‌کنند. یک دیپلمات ارشد اروپایی دیگر نیز گفته است که این سه کشور اروپایی «یک قطعنامه آماده» کرده‌اند. دیپلمات‌های ارشد اروپایی نیز می‌گویند، فرانسه، بریتانیا و آلمان پیش‌نویس قطعنامه را تهیه کرده‌اند اما هنوز آن را در اختیار اعضای شورای حکام قرار نداده‌اند. رافائل گروسی ۱۷ اردیبهشت به ایران سفر کرد و با مقامات ایران درباره نحوه همکاری با آژانس مذاکره کرد. او پس از بازگشت از تهران گفت، طرفین به «درک مشترک» رسیده‌اند و ایران به او گفته آماده است تا روی اقدامات مشخصی کار کند. او همچنین گفته بود که سه دسته مسائل وجود دارد: بازرسی‌ها، مسائل باقی‌مانده و اقدامات داوطلبانه‌ای که ایران می‌تواند انجام دهد. ایران طی چند ماه گذشته و پس از آغاز بحران در غزه، فعالیت هسته‌ای خود را تسریع نکرده است. برخی از تحلیلگران بر این عقیده هستند که ایران قصد نداشته در میانه بحران غزه، تنش جدیدی در روابطش با آمریکا و غرب ایجاد کند. ایران معتقد است که قبل از هرگونه توافق هسته‌ای با آمریکا و اروپا در ابتدا آژانس باید پرونده ادعاهایش درباره برنامه هسته‌ای ایران را مخومه اعلام کند. طی چند ماه گذشته پرونده ادعاهای آژانس و ایران به تنش‌های میان دو طرف انجامیده بود اما طی ماه‌ها براساس گفته‌های ایران ۲ مورد از اختلافات میان ایران و آژانس حل و فصل شده است اما آژانس اصرار دارد که هنوز دو مورد ابهام درباره برنامه هسته‌ای ایران باقی مانده و ایران هنوز جواب قانع‌کننده‌ای به آژانس ارائه نکرده است. هر چند ایران معتقد است که آنچه لازم بوده به آژانس ارائه کرده است و آژانس در این خصوص رویکرد سیاسی دارد.